

CÍLE A MOŽNOSTI JAZYKOVÉ VÝUKY NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH

AIMS AND POSSIBILITIES OF FOREIGN LANGUAGE EDUCATION AT INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Libuše Drnková

Příspěvek přináší pohled do minulosti a současnosti jazykového pracoviště na Filozofické fakultě UK v Praze. Zaměřuje se na hlavní oblasti činnosti, představuje model organizace výuky, zaměření kurzů včetně jejich obsahu a závěrečné atestace. Zdůrazňuje priority výuky cizích jazyků zaměřené na rozvoj schopností cizojazyčné komunikace v odborných a profesních situacích a na osvojení relevantních akademických dovedností.

Klíčová slova: historie pracoviště, odborná jazyková příprava, jazykové atestace, cíle výuky, organizace výuky

The paper brings a close look at the past and contemporary situation of the Language centre at Faculty of Arts, Charles University in Prague. It focuses on the main fields of its work, introduces the model of teaching organization, structure of courses and final examination. It emphasizes the priorities of foreign language teaching focused on developing the ability of communication in foreign languages in vocational and academic situations with special interest in academic skills.

Key words: Language centre FACU - past and present, LAP, language exams, teaching goals, organization of teaching

Jazykové centrum Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze sídlí v rektorátním areálu, který byl do současné podoby rekonstruován na konci 50. let 20. století. Pracoviště nalezneme v komplexu propojených budov mezi Ovocným trhem a Celetnou ulicí spjatého s historickými místy vzniku samostatné české univerzity v roce 1348.

Jazykovou výuku dřívějšího společného základu zajišťovalo samostatné pracoviště Filozofické fakulty od poloviny 50. let 20. století. Pod názvem Katedra jazyků mělo celouniverzitní působnost a v některých letech se jednalo o pracoviště s více než 80 zaměstnanci rozdělenými do fakultních oddělení. Výuka cizích jazyků byla tehdy povinnou součástí studijního plánu v podobě dvousemestrální ruštiny a čtyřsemestrálního dalšího cizího jazyka. Výuka se soustředila převážně na receptivní dovednosti, tedy práci s odbornými oborovými texty, důraz byl kladen na gramatiku jazyka relevantní danému oboru, četbu vlastního odborného textu a překlad. Skupiny byly většinou oborově homogenní, příp. složené z příbuzných oborů. Předepsané povinné a volitelné jazyky se v různých obdobích a na různých fakultách částečně lišily. Vyučující se věnovali vedle pedagogické práce i odborné a publikační činnosti.

Na konci 70. let 20. století bylo rozhodnuto o zásadní organizační změně, velké pracoviště se rozdělilo podle oddělení na samostatné katedry jazyků fungující v rámci jednotlivých fakult. Některé z nich vyučovaly i na několika fakultách UK. Tato organizační změna s sebou přinesla větší flexibilitu, možnost promítnout do výuky specifické odborné potřeby jednotlivých fakult, usnadnila odborné zaměření jednotlivých vyučujících a zjednodušila organizační zabezpečení výuky. Z dnešního pohledu je nevýhodou izolovanost jednotlivých pracovišť v rámci UK, problematičnost prosazování cílů, horší pozice při podávání projektů a v neposlední řadě různé finanční ohodnocení pedagogů v závislosti na finančních možnostech té které fakulty.

Významný přelom nastal počátkem 90. let 20. století. Změna společenských poměrů se promítla i do vysokoškolské výuky. Pracoviště na FF přijalo nové označení – Jazykové centrum (JC), které mělo představovat jednak obsahové změny, ke kterým došlo, jednak

spřízněnost cílů s obdobnými pracovišti na univerzitách a vysokých školách v zahraničí, kde se výuka cizích jazyků soustřeďuje v jazykových centrech nebo v centrech odborné jazykové přípravy a probíhá obvykle jako součást studia generale (např. Language for Academic/Specific Purposes, Fachbezogener/fachsprachlicher studienbezogener Fremdsprachenunterricht).

V současnosti je výuka cizích jazyků v Jazykovém centru nedílnou součástí všech akreditovaných oborů na FF v bakalářských, magisterských i doktorských programech. Jazykové centrum zajišťuje výuku angličtiny, francouzštiny, němčiny, ruštiny, španělštiny, italštiny a latiny pro studenty, kteří mají studijním programem předepsány povinné či povinně volitelné atestace z uvedených cizích jazyků. Většina oborů nestanovuje konkrétní jazyk, studenti mají možnost volby, dominantní postavení však má angličtina. Typy kurzů a obsah zkoušek se dělí na moderní jazyky a latinu. Obsahem kurzů moderních jazyků je především systematické rozvíjení akademických dovedností. Důraz je kladen na

- komunikativní kompetenci (schopnost všeobecné i odborné komunikace v příslušném jazyce, např. argumentace, diskuze, sdělení názoru, vyjádření stanoviska, apod.),
- lingvistickou kompetenci (osvojení si jazykových prostředků typických pro odborný styl),
- práci s vybranými textovými druhy (CV, motivační dopis, referát, resumé, prezentace, apod.),
- práci s odbornou cizojazyčnou literaturou,
- zprostředkování strategií a technik podporujících autonomní studium (nejen cizích jazyků).

Cílem kurzu latiny je zvládnutí gramatiky a slovní zásoby nezbytné pro práci s latinskými texty. V posledních letech nabízí JC také oborově zaměřené kurzy latiny pro studenty dějin umění nebo hudební vědy.

Jazykové centrum otevírá začátkem každého semestru (ZS i LS) kurzy tří úrovní vstupních znalostí (Kurz pro mírně pokročilé, Kurz pro středně pokročilé, Kurz pro pokročilé). Kurzy mají progresivní charakter a vedou studující ke zkoušce B2+ nebo B2- (s orientací na Společný evropský referenční rámec pro jazyky); v případě latiny ke zkoušce vyšší a nižší úrovně (Zk+, Zk). Dalším typem jsou jednosemestrální odborně orientované kurzy (FOJK), zaměřené na systematické rozvíjení akademických dovedností. Vypisované kurzy jsou fakultativní, student se na základě autoevaluace zařazuje do kurzu jemu odpovídající úrovně, přičemž každou z úrovní může absolvovat pouze jednou. Zkouška z cizího jazyka je pro všechny studenty povinná, obě úrovně závěrečné zkoušky mají stejný obsah, liší se rozsahem, tedy objemem požadovaných znalostí. Uznání jazykových zkoušek složených mimo FF UK je posuzováno individuálně.

Obsah závěrečné zkoušky B2+:

- Písemná část:
  - Poslech s porozuměním
  - Četba s porozuměním
  - Gramaticko-lexikální test
  - Písemný projev / esej
- Ústní část:
  - Překlad a prezentace odborného textu (50 stránek)
  - Diskuze
  - Rozbor písemné části zkoušky

Zkouška B2- má stejné složení písemné i ústní části, úkoly jsou však jednodušší, mají nižší obtížnostní úroveň, celkově má test kratší rozsah. Na ústní část si studenti připravují pouze 30 stránek odborného textu v obou případech dle vlastní volby s návazností na studovaný obor. Další podmínkou je, aby autorem textu byl rodilý mluvčí a nejednalo se o překlad z jiného

jazyka. Písemná část trvá obvykle 2,5 – 3 hod.. V rámci ústní zkoušky student prokazuje zvládnutí akademických dovedností – prezentuje vybraný text, zdůvodňuje jeho výběr, referuje o obsahu, zaujímá stanovisko k vybranému textu, hodnotí jeho přínos pro vlastní studium, apod. Volbu textu ponecháváme na studentech samotných, doporučujeme zvolit takové publikace, které mohou využít i např. v dalším předmětu nebo v seminární práci. Praxe potvrzuje, že samostatně vybraný text studenti zpracovávají s větší chutí. Studenti mohou svoji volbu rovněž konzultovat s vyučujícími, příp. řešit s nimi problémy při práci s textem.

Na tomto místě bych chtěla **apelovat** na všechna jazyková pracoviště ostatních univerzit a vysokých škol, aby na svých stránkách přístupných veřejnosti uváděli obsah jazykové zkoušky, zejména co se týče formy zkoušky (písemná, ústní část, příp. obě), složení jednotlivých částí (práce s textem, poslech s porozuměním, gramaticko-lexikální část, apod.) a v neposlední řadě to nejpodstatnější – deklarovali úroveň složené atestace podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Současná prostupnost a strukturovanost studia umožňuje studentům přecházet z jedné školy na jinou, kde samozřejmě žádají o uznání vykonaných atestací. Seriózně však můžeme zkoušku doporučit k uznání jedině tehdy, když víme, jak zkouška vypadá, a do jaké míry se přibližuje požadavkům stanoveným na FF UK.

Jazyková zkouška v rámci doktorského studijního programu má jinou podobu. Písemnou část vypracovává student doma a v časovém předstihu před ústní částí předkládá vypracované materiály v rozsahu 10-15 stran, k nimž patří strukturovaný a textový životopis, záměr doktorské práce, resumé přečtené odborné literatury (250-300 stránek) a výklad klíčových pojmů. V ústní části pak prokazuje osvojené akademické dovednosti při prezentaci záměru doktorské práce a hodnocení individuálně vybrané prostudované literatury.

V posledních letech se Jazykové centrum soustřeďuje na inovaci nabízených kurzů, otevírání nových kurzů zaměřených na vybrané akademické dovednosti, soft skills s cílem prohlubovat odborné jazykové znalosti studentů. Do procesu výuky jsou začleňovány rovněž moderní technologie – e-learning a blended learningové kurzy, rozšiřuje se využití ICT, Internetu a smart board technologií.

Jak již bylo uvedeno, angličtina má dominantní postavení a počet vypisovaných kurzů tomu odpovídá. Jako příklad uvedeme aktuální vyučované kurzy, vždy pro 20 studentů.

Nabídka kurzů JC v ZS akademického roku 2013/14:

Anglický jazyk	Počet kurzů
Mírně pokročilí / B1 – B1+	5
Středně pokročilí / B1+ - B2-	8
Pokročilí / B2- - B2+	5
FOJK / B2+	13
Součet	31

Studenti si zpravidla volí jazyk, kterému se věnovali na střední škole, proto nevypisujeme kurzy pro začátečníky v žádném z vyučovaných jazyků. Výjimku tvoří ruština, která většinou nemůže navazovat na odpovídající vstupní znalosti. Kurzy nejsou oborově homogenní, což v praxi znamená, že jsme opustili vyhraněné oborové zaměření kurzů a soustředíme se na zprostředkování a rozvoj akademických dovedností v kontextu různých oborů zvolených s ohledem na konkrétní složení kurzů.

Nabídka kurzů JC ostatních vyučovaných jazyků v ZS akademického roku 2013/14:

Ostatní jazyky	Počet kurzů
Francouzština	7
Italština	1
Latina	14
Němčina	21
Ruština	6
Španělština	4

Zájem o vypisované kurzy je velký, naprostá většina jich je při zápisu během několika hodin obsazena, u oblíbených se tvoří čekací listiny i s dvojmístnými čísly. Počet vypisovaných kurzů je dán počtem vyučujících, příp. finančními možnostmi JC zaplatit externí spolupracovníky, a organizačními možnostmi fakulty.

K dalším pedagogickým povinnostem pracovníků JC patří konzultace a atestace studentů v rámci doktorského a kombinovaného studia, péče o studenty přijíždějící v rámci ERASMUS programu. JC se podílí na realizaci kurzů v rámci Celoživotního vzdělávání, kde nabízí kurzy pro akademickou veřejnost, a kurzy v rámci Univerzity třetího věku.

Vedle pedagogické činnosti patří ke standardním povinnostem odborné aktivity. Jazykové centrum je zakládajícím a v současnosti aktivním členem mezinárodní organizace jazykových pracovišť na vysokých školách CercleS – CASAJC, ve které spolupracuje s partnerskou organizací na Slovensku. Pedagogové JC jsou členy také dalších profesních a odborných sdružení a asociací pro jednotlivé jazyky. Početná zastoupení na konferencích v ČR i v zahraničí, vyžádané úvodní referáty, účast na (mezinárodních a národních) pracovních seminářích a workshopech včetně jejich vedení a pořádání, oponování příspěvků do odborných časopisů, posuzování abstraktů na konference (domácí i zahraniční), recenzní činnost pro MŠMT, nakladatelství a jiné instituce, publikační a veřejná přednášková činnost a odborné i umělecké překlady jsou dnes nedílnou součástí aktivit pedagogů JC.

Za zmínku stojí skutečnost, že se členové JC podíleli na překladu a vydání Evropského jazykového portfolia pro vysoké školy a v rámci působení v CASAJC na implementaci Společného evropského referenčního rámce pro jazyky do vysokoškolské výuky cizích jazyků.

Jazykové centrum spolupracuje dlouhodobě s jazykovými pracovišti na zahraničních univerzitách, kde se zaměřuje na výměnu zkušeností ve všech oblastech činnosti. JC bylo řešitelem nebo spoluřešitelem několika grantů a výzkumných projektů orientovaných na inovaci výuky a tvorbu nových jazykových kurzů s případným využitím moderních technologií.

Závěrem bychom chtěli vyjádřit přesvědčení, že jazyková kompetence je nezbytnou nedílnou součástí profilu absolventa kterékoliv univerzity či vysoké školy, neboť studentovi usnadňuje prosazení na trhu práce i zvládnání jeho budoucí profese. Proto i dnes stojí za to, stále hledat cesty, jak studenty připravit co nejlépe.

LITERATURA

Council for Cultural Co-operation: Společný evropský referenční rámec pro jazyky, Univerzita Palackého, Olomouc, 2002. ISBN 80-244-0404-4

European Language Portfolio and language learning at university, 1. vyd. 2006, Praha: Cercles – CASAJC, ISBN 978-80-7308-198-0

REICHOVÁ, H. a kol., Popisy jazykových kompetencí v odborném a akademickém cizím jazyce – kritéria pro jejich posuzování, Brno MU, 2010. ISBN 978-80-210-5114-0

<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>

http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre1_en.asp

https://www.ostfalia.de/export/sites/default/de/zaw/download/Common_European_Framework_of_Reference.pdf

ÚDAJE O AUTOROVI:

PhDr. Libuše Drnková

Jazykové centrum

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

nám. J. Palacha 2

116 38 Praha 1

Kontakt: libuse.drnkova@ff.cuni.cz